

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Rapport 2013:12
REGERINGSUPPDRAG

Uppdrag om delmål, uppföljning och redovisning inom ramen för "En strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011–2016"

– redovisning 2012

Uppdrag om delmål, uppföljning
och redovisning inom ramen för
”En strategi för genomförandet
av funktionshinderspolitiken
2011–2016”

– redovisning 2012

Titel: Uppdrag om delmål, uppföljning och redovisning inom ramen för
"En strategi för genomförandet av funktionshinderpolitiken 2011- 2016"
- redovisning 2012

Rapport: 2013:12

Utgivare: Boverket mars 2013

Upplaga: 1:1

Antal ex: 80

Tryck: Boverket internt

ISBN tryck: 978-91-7563-007-6

ISBN pdf: 978-91-7563-008-3

Sökord: funktionshinderspolitiken, delmål, nulägesbeskrivning,
uppföljning, indikatorer, tillsynsvägledning, kommuner, tillsyn,
tillämpning, bestämmelser, rättssäkerhet, tillgänglighet, enkelt avhjälp
hinder, bostadsanpassningsbidrag, flerbostadshus, fysisk planering,
funktionshinder, funktionsnedsättning, funktionshindersförbunden

Dnr: 10144-1140/2013

Publikationen kan beställas från:

Boverket, Publikationsservice, Box 534, 371 23 Karlskrona

Telefon: 0455-35 30 50

Fax: 0455-819 27

E-post: publikationsservice@boverket.se

Webbplats: www.boverket.se

Rapporten finns som pdf på Boverkets webbplats.

Rapporten kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Boverket 2013

Förord

Boverket har regeringens uppdrag att inom ramen för En strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011–2016 redovisa sitt arbete med delmålen. Av denna strategi framgår att regeringen slagit fast att Boverket ska arbeta med fem delmål.

Arbetet med delmålen ska redovisas till regeringen årligen i en särskild rapport åren 2012 till 2015. Den första rapporten 2012 redovisade hur situationen var när arbetet med de uppsatta målen påbörjades. I denna andra rapport redovisar Boverket arbetet med delmålen och beskriver genomförda insatser och resultat.

Rapporten är sammanställd av Annette Rydqvist och Lena Viberg Larsson, samordnare för Boverkets sektorsansvar för funktionshindersfrågor.

Karlskrona mars 2013

Janna Valik
generaldirektör

Innehåll

Uppdraget.....	7
Samråd.....	7
Delmålen	7
Delmål 1	11
En bättre kommunal tillsyn över hur bestämmelserna om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder följs.....	11
Delmål 2	15
En förbättrad tillämpning av bestämmelserna om enkelt avhjälpna hinder.	15
Delmål 3	17
Fler kommuner ska ha inventerat sitt flerbostadshusbestånd ur tillgänglighetssynpunkt.	17
Delmål 4	21
Funktionshindersperspektivet ska tydligt avspegla sig i den fysiska planeringen vid utgången av 2016	21
Delmål 5	23
Senast 2016 ska landets kommuner utöva en väl fungerande hantering av bostadsanpassningsbidraget med en hög grad av rättssäkerhet.....	23

Uppdraget

Boverket är en av de myndigheter som har ett särskilt ansvar för att genomföra regeringens funktionshinderpolitik inom sitt verksamhetsområde. För Boverkets del innebär det att den fysiska tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning ska förbättras, bland annat genom att identifiera framgångsfaktorer och att enkelt avhjälpna hinder undanröjs.

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att arbeta efter fem delmål och att Boverkets insatser ska inriktas mot att samhället ska utvecklas så att personer med funktionsnedsättning i ökad utsträckning ges förutsättningar att leva självständigt och göra egna val. De insatser som syftar till att ge människor med funktionsnedsättningar stöd ska leda till full delaktighet i samhället och arbetet ska präglas av att förbättra den fysiska tillgängligheten.

I den första redovisningen, som lämnades i mars 2012, skulle nollvärden redovisas, det vill säga hur situationen var när arbetet började 2011.

Boverket har på grund av omfattande uppdrag inom byggregler och bygglov valt att prioritera vårt arbete inom funktionshinderpolitiken på fysiskplanering/översiktsplanering (delmål 4) och hanteringen av bostadsanpassningsbidraget (delmål 5).

I denna andra rapport redovisas genomförda insatser, valda metoder för uppföljning av målen samt uppmätta resultat. Rapporten redovisar också hur det samråd som Boverket har med funktionshindersorganisationerna har bedrivits.

Samråd

Boverkets samrådsorgan med funktionshindersförbunden

Boverket har sedan 2005 en permanent samverkan med funktionshindersorganisationerna genom Boverkets samrådsorgan med funktionshindersorganisationerna. I samrådet ingår representanter från funktionshindersrörelsen, Sveriges Kommuner och Landsting, länsstyrelserna samt Boverkets interna nätverksgrupp för

funktionshindersfrågor. Att samrådet även omfattar den interna nätverksgruppen har lett till en naturlig bevakning av Boverkets verksamheter och en direkt återkoppling till sakfrågorna på myndigheten. Genom samarbete med funktionshindersorganisationerna kan vi gemensamt arbeta för en god tillgänglighet och en bra livssituation för alla. Ett långsiktigt och stabilt arbete är därför nödvändigt. Samrådet träffas tre hela dagar varje år.

Samrådet har ett flertal gånger framfört önskemål om en mer aktiv roll i verkliga projekt. Från Boverkets sida har ambitionen varit att så tidigt som möjligt låta samrådet ta del av projekt och uppdrag när behovet av idéer och möjligheten att påverka är som störst.

Samråd under 2011

Återkommande frågor i samrådet har varit arbetet med strategin för funktionshinderspolitiken och myndigheternas delmål samt arbetet med och införandet av nya plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Projektledare Anna Dahlberg, Handisam, bjöds in för att närmare redogöra för regeringens ambition och mål för funktionshindersstrategins genomförande. Vidare har i samrådet återkopplats information i samband med att den nya plan- och bygglagen trädde i kraft den 2 maj 2011. Boverkets webbverktyg "PBL kunskapsbanken" har visats och funktionshindersförbunden har getts möjlighet att lämna synpunkter. Vidare har Boverket särskilt lyft fram och diskuterat de ändringar i lagen som berör just tillgänglighet och användbarhet.

Samråd under 2012

Frågor under året har varit Boverkets delmål och synpunkter på diskussionen om översynen av kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagen, plan- och byggförordningen och i Boverkets föreskrifter och allmänna råd. Samrådet har även gjort två studiebesök och fått en demonstration av CAD-verktyg som kan användas som stöd vid utformning av tillgänglighet i byggnader. Ämnen som rör utformning och tillgänglighet i den fysiska miljön har dominerat samrådets innehåll och frågor som handlar om diskriminering, bemötande och information har hittills haft mindre plats i samrådet.

Av instruktionen för Boverkets samrådsorgan med funktionshindersförbunden (dnr 429-3851/2005) framgår beträffande samrådets sammansättning att fem representanter med ersättare från Handikappförbundens Samarbetsorganisation, HSO, ingår. Boverket bestämmer antalet representanter medan organisationen utser vilka personer som ska representera.

Samrådets sammansättning har under 2012 förändrats. HSO har föreslagit att tre av platserna i samrådet besätts av HSO och att de övriga två platserna besätts av representanter från Lika Unika. Vidare beslöt samrådet i november att DHR skulle ges möjlighet att delta med egen plats i samrådet. Boverket kommer att se över sina instruktioner för Boverkets samrådsorgan med handikappförbunden under 2013 varvid också frågan om funktionshindersorganisationernas representation kommer att behandlas. Även myndighetens egen organisationsförändring har medfört byte av personer i samrådet.

Delmålen

Boverket arbetar inom ett brett område med frågor om planering, byggande och boende. Delmålen rymmer både kortsiktiga och långsiktiga insatser. Boverket konstaterar därför att när det gäller uppföljning och utvärdering av Boverkets långsiktiga insatser, att sådana av naturliga skäl är svåra att värdera på kort sikt.

Delmål 1

En bättre kommunal tillsyn över hur bestämmelserna om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder följs.

Vad handlar målet om?

Boverket ska tillsammans med länsstyrelserna ge tillsynsvägledning till byggnadsnämnderna genom råd och stöd i deras tillsynsarbete, plan- och byggförordningen (2011:338), PBF, 8 kap. 13 och 15 §§.

Tillsynsvägledningen till byggnadsnämnderna om deras tillsyn avser hur de ska agera när avsteg görs från bindande regler eller domar och beslut med stöd av sådana regler. Den tillsynsvägledning som Boverket ska utarbeta kommer att innehålla ett särskilt avsnitt om hur tillsynen över de tekniska egenskapskraven i plan- och bygglagstiftningen, inklusive bestämmelserna och besluten om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder, bör gå till. Boverkets tillsynsvägledning ska på så sätt bidra till en bättre kommunal tillsyn över efterlevnaden av reglerna och kommunala beslut om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder.

Utgångsläge 2011

Kraven på tillgänglighet i plan- och bygglagen skärptes 2001. Det innebar att enkelt avhjälpna hinder måste byggas bort. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser trädde i kraft under 2003 (BFS 2003:19, HIN 1). Dessa har ersatts av BFS 2011:13, HIN 2. Boverket har noterat brister när det gäller efterlevnaden och tillämpningen av reglerna om enkelt avhjälpna hinder. Trots den relativt låga nivå som finns i kraven och trots den långa tid som har förflutit sedan kraven skärptes återstår ännu mycket att göra. Det finns dock stora variationer mellan kommunerna.

Krav på tillgänglighet finns i plan- och bygglagen och plan- och byggförordningen och de preciseras i Boverkets byggregler, BBR. Dessa krav gäller vid nybyggnad och vid ändring. Enligt den nya plan- och bygglagen ska en byggnads tillgänglighet och användbarhet för personer

med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga prövas redan i bygglovet. Det ökar sannolikheten för att eventuella felaktigheter observeras i ett tidigt skede och därmed lättare kan åtgärdas.

Insatser 2011

Boverket har tagit kontakt med länsstyrelserna som också har ett tillsynsvägledningsansvar. En treårig plan ska upprättas. Genom att utarbeta ett särskilt avsnitt i Boverkets tillsynsvägledning om hur tillsynen över bestämmelserna och besluten om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder bör gå till kan vi hjälpa kommunerna i deras arbete. Kommunerna får ett konkret verktyg för hur de ska utöva sin tillsyn över reglerna om tillgänglighet. De kan behöva hjälp med metodik, när de ska göra ett ingripande, hur ett föreläggande skrivs och så vidare. De kan också behöva hjälp med informationsinsatser.

Insatser 2012

Under året har Boverket koncentrerat sig på att bygga upp en intern organisation för tillsynsvägledningsarbetet och att skapa samverkansformer med länsstyrelser och kommuner. Samverkan har bland annat skett med länsstyrelsernas Forum för hållbart samhällsbyggande och dess undergrupp "Tillsynsvägledning bygg".

Boverket har medverkat i Forums arbete med att ta fram en enkät där kommunernas behov av tillsynsvägledning och önskvärda former för den har efterfrågats. Kommunernas svar och andra tillsynsvägledningar har diskuterats vid ett seminarium mellan Boverket och länsstyrelserna i november 2012. Erfarenheterna från seminariet ligger till grund för de planerade aktiviteterna kopplade till tillsynsvägledningen under 2013–2015.

Under 2013 planeras bland annat ett webbseminarium om kommunal tillsyn enligt plan- och bygglagen. Övriga aktiviteter är situationsanpassade informationsinsatser om aktuella tillsynsfrågor, fortsatt arbete med att komplettera texter om tillsyn och tillsynsvägledning på Boverkets webbaserade vägledning om tillämpning av plan- och bygglagen (PBL kunskapsbanken) samt tillsammans med länsstyrelserna ta fram en broschyr om kommunernas tillsynsansvar och Boverkets och länsstyrelsernas tillsynsvägledningsansvar enligt plan- och bygglagen.

Kommunernas bristande tillsyn och deras behov av tillsynsvägledning är inte unikt för de delar som gäller bestämmelserna om tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder. Boverkets och länsstyrelsernas tillsynsvägledning kommer under året därför att fokuseras på effektivare tillsyn och stödja en säkrare och mer kompetent tillämpning av ingripande- och sanktionsbestämmelserna i plan- och bygglagstiftningen.

Boverkets byggregler avsnitt 3, innehåller regler om tillgänglighet, användbarhet och om bostadsutformning, som baseras på de krav som finns i plan- och bygglagen, dels som utformningskrav och dels som tekniska egenskapskrav. Utformningskraven ska granskas i bygglovet, medan de tekniska egenskapskraven ska hanteras i samband med det tekniska samrådet och startbeskedet. Boverket har i samband med revidering av BBR avsnitt 3 föreslagit att det införs en föreskrift som anger vilka krav som är utformningskrav respektive tekniska egenskaper.

Uppföljning

- Sammanställning av erfarenheterna från kommunernas tillsynsarbete och länsstyrelsernas och Boverkets tillsynsarbete och tillsynsvägledning under 2012. Rapporten ska redovisas den 15 april.
- Dialogmöte med regeringen om tillsyn och tillsynsvägledning.
- Delta vid länsstyrelsernas utarbetande av enkät till byggnadsnämnderna
- Utarbeta frågor till plan- och byggenkäten i dialog med länsstyrelser, några representativa kommuner och Sveriges Kommuner och Landsting.

Kontaktperson

Lars Brask, enheten för detaljplanering/bygglov/plangenumförande

Delmål 2

En förbättrad tillämpning av bestämmelserna om enkelt avhjälpna hinder.

Vad handlar målet om?

Enligt plan- och bygglagen 8 kap. 2§ 3 ska enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet avhjälpas i publika lokaler och på allmänna platser. Sedan 2003 finns Boverkets föreskrifter och allmänna råd till lagen, nuvarande författning: BFS 2011:13 - HIN 2. Enligt föreskrifterna ska enkelt avhjälpna hinder åtgärdas så snart som möjligt, om det inte är orimligt med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna.

Boverket har gjort uppföljningar av föreskrifterna åren 2005, 2007 och 2010. Uppföljningarnas syfte har varit att bedöma om riksdagens och regeringens ambition uppnåtts, att alla enkelt avhjälpna hinder skulle ha undanröjts senast 2010. Uppföljningarna har därför redovisat både kännedom och kunskaper om föreskrifterna samt omfattningen av genomförda åtgärder för olika grupper av fastighetsägare. Under 2009–2010 hade Boverket dessutom i uppdrag att genomföra uppsökande informationsverksamhet om enkelt avhjälpna hinder tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting, länsstyrelserna och Handisam.

Utgångsläge 2011

Enligt Boverkets uppföljning 2010, som finns redovisad i rapporten ”Uppsökande informationsverksamhet om enkelt avhjälpna hinder”, är det framför allt fastighetsägare, med som mest tio fastigheter, som fortfarande i hög grad anger att de inte har fått någon information om reglerna eller som inte alls känner till dem. I första hand är det kommunernas information till lokala fastighetsägare som brister. För större fastighetsägare, som är bättre informerade, kan det i stället behövas en aktivare kommunal tillsyn.

Enligt Boverkets uppföljning 2010 känner tre av tio fastighetsägare till det mesta om föreskrifterna, medan en fjärdedel fortfarande inte känner till dem alls. Även tre av tio fastighetsägare uppger att de saknar publika

lokaler och anser sig därför inte berörda av föreskrifterna. 60 procent av fastighetsägarna har åtgärdat minst hälften av sina lokaler eller anser sig sakna hinder som behöver åtgärdas enligt föreskriften.

Insatser 2012

Under 2012 har Boverket tagit fram förslag till revidering av Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder (BFS 2011:13). Förslaget remissbehandlas under våren och planeras att träda i kraft den 1 juli 2013. Revideringen bygger på resultatet av det uppdrag som Boverket genomförde 2007 (dnr 10112- 3005/2007). Förslaget innebär framför allt förtydligande av reglerna om regleringen om enkelt avhjälpna hinder, bland annat av de allmänna råden om belysning och avhjälpande av brister i ljudmiljön. Dessutom har en språklig översyn gjorts.

Boverket har också till Statistiska centralbyrån fört fram att nyckeltal, indikatorer och utvärderingsmetoder behöver utvecklas för den befintliga bebyggelsen (dnr 1444-4016/2012).

Uppföljning och indikatorer

Boverkets uppföljning 2010 utgör utgångspunkten (nollvärdet) för kommande uppföljningar av föreskrifterna om enkelt avhjälpna hinder. I denna ingår dock inte kommuner och landsting och inte heller frågor om allmän platsmark. Framtida uppföljningar måste därför kompletteras med dessa uppgifter.

En utvärdering vart tredje år bör ge en god indikation på omfattningen av vidtagna åtgärder enligt föreskrifterna och eventuella förändringar, vilket innebär att utvärderingar närmast ska göras åren 2013 och 2016.

Boverket har valt att använda andelen åtgärdade lokaler och allmänna platser som indikator på tillämpningen av enkelt avhjälpna hinder.

- Boverket avser att minst vart tredje år följa upp hur bestämmelserna om enkelt avhjälpna hinder tillämpas och ange ytterligare förslag på informationsinsatser om det behövs.
- Boverket kommer att vid behov föreslå ytterligare åtgärder för bättre tillämpning av föreskrifterna.
- Boverket kommer att göra en ny uppföljning av hur föreskrifterna om enkelt avhjälpna hinder tillämpas av berörda fastighetsägare. Resultatet av uppföljningen kommer att redovisas under hösten 2013.

Kontaktpersoner

Lars Estlander, enheten för tekniska egenskaper

Delmål 3

Fler kommuner ska ha inventerat sitt flerbostadshusbestånd ur tillgänglighetssynpunkt.

Vad handlar målet om?

Att inventera det kommunala flerbostadsbeståndet är en stor uppgift för kommunerna och inventeringen är angelägen ur tillgänglighetssynpunkt. Vi får en alltmer åldrande befolkning, som kommer att ställa högre krav på förbättrad tillgänglighet. Att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning, gagnar också hela samhället, särskilt för personer som tillfälligt är i behov av kryckor, hjulförsedda väskor och dylikt, rollatorer och barnvagnar. Det ska vara enkelt att ta sig in och ut ur bostaden och vistas i sitt närområde.

Boverkets ambition är att via kommunernas inventering ta reda på var och hur tillgängligheten brister. Genom att det finns en aktuell beskrivning om tillgängligheten i bostadsbeståndet kan förändringar underlättas och förbättras successivt.

Utgångsläge 2011

Med hjälp av en årlig enkät till kommunerna följer och analyserar Boverket utvecklingen på bostadsmarknaden. Bostadsmarknadsenkäten svarar på kommunernas bedömningar av det aktuella bostadsmarknadsläget i kommunen samt omfattning och inriktning på bostadsbyggandet under de kommande åren. Kommunernas arbete med boendeplanering och de verktyg som de förfogar över redovisas också i bostadsmarknadsenkäten. Vidare belyses olika gruppers situation på bostadsmarknaden. I Bostadsmarknadsenkäten finns sedan 2010/2011 en fråga om inventering av flerbostadshusbeståndet, som bland annat tar upp tillgängligheten. Av svaren i enkäten från 2010/2011 framgår att endast 60 av 290 kommuner har gjort någon form av inventering av bostadsbeståndet, varav 31 kommuner har genomfört inventeringar ur tillgänglighetssynpunkt.

Insatser 2012

Informationsinsatser på seminarium

Under 2012 har Boverket deltagit på ett seminarium

"Tillgänglighetsinventering av bostäder – vilka verktyg finns?" i Göteborg som anordnats av FoU i väst. På detta seminarium informerade Boverket om delmål 3 och om det arbete som vi under året bedrivit med att undersöka de kommuner som i BME har uppgett att de har tillgänglighetsinventerat. I detta sammanhang framförde representanter från olika kommuner att de saknade en färdig checklista eller vägledning som de kan följa när de ska tillgänglighetsinventera. De tyckte också att Boverket tydligare borde informera kommunerna om vilken nivå som de bör ligga på när de inventerar.

Exempelsamling på webben

Boverket vill se att fler kommuner genomför inventeringar av sitt flerbostadsbestånd från tillgänglighetssynpunkt. Utifrån 2012 års Bostadsmarknadsenkät har en genomgång av de kommuner som tillgänglighetsinventerat gjorts. Urvalet är grundat på de kommuner som har svarat ja på frågan om de gjort en inventering av flerbostadsbeståndet, och då med hänsyn till tillgänglighet. Ett antal exempel har tagits fram som ett resultat av denna inventering och dessa exempel kommer att presenteras som en exempelsamling på webben. En rapport kommer att sammanställas utifrån exempelsamlingen och övriga 25 kommuner som har uppgett att de har gjort en inventering av flerbostadshusbeståndet kommer att kartläggas.

Uppföljning och indikatorer

Boverket följer och rapporterar utvecklingen genom den årliga bostadsmarknadsenkäten.

Kommunerna har besvarat följande fråga:

Har det gjorts en inventering av flerbostadshusbeståndet?

	2011	2012
Inventeringar av flerbostadshusbeståndet	60	81
därav ur tillgänglighetssynpunkt	31	35
förekomsten av hiss	33	35

Av svaren från 2012 framgår att 81 av 290 kommuner har gjort någon form av inventering av bostadsbeståndet, varav 35 har genomfört inventeringar från tillgänglighetssynpunkt. Jämfört med föregående års resultat, är antalet kommuner som gjort inventeringar relativt oförändrat. Av de kommuner som svarat att de har gjort inventeringar, så är inventeringsinsatserna skiftande i grad och omfattning.

Aktuella kommentarer och reflektioner

Då antalet kommuner som tillgänglighetsinventerar är relativt litet (cirka 12 procent) och inte har ökat nämnvärt mellan åren, kommer Boverkets fortsatta arbete att inriktas på att ta fram en vägledning för tillgänglighetsinventeringar.

Kontaktperson

Victoria Magnusson, enheten för boende och stadsutveckling

Delmål 4

Funktionshindersperspektivet ska tydligt avspegla sig i den fysiska planeringen vid utgången av 2016.

Vad handlar målet om?

Översiktsplanen är ett av de viktigaste verktygen för kommunen i arbetet med strategiska frågor kring fysisk planering. Översiktsplanen ska tydligt redovisa kommunens syn och avvägning mellan olika allmänna intressen, som till exempel markens lämplighet i förhållande till tillgänglighet. Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan. Minst en gång under mandatperioden ska kommunfullmäktige pröva om översiktsplanen är aktuell. Översiktsplanen är inte bindande men är vägledande för efterföljande beslut som till exempel bygglov, där tillgänglighetsfrågan ska bedömas. I detaljplanen regleras hur mark- och vattenområden får användas och utformas. Till detaljplanen hör en planbeskrivning och i denna kan tillgänglighet redovisas. Det är viktigt att ta hänsyn och beakta tillgänglighetsfrågorna tidigt i den fysiska planeringen för att det ska få genomslag i den byggda miljön.

Utgångsläge 2011

Kravet på tillgänglighet skärptes ytterligare i plan- och bygglagen 2011. Förutom att kommunen ska beakta tillgänglighetsfrågorna som ett allmänt intresse, enligt plan- och bygglagens 2 kapitel, så skärptes kraven dessutom i 9 kapitlet samband med bygglovgivning, där det också ska prövas om byggnaden är tillgänglig.

Insatser 2012

Boverket har under året studerat och analyserat ett stort antal översiktsplaner med utgångspunkt i hur kommunen har tagit hänsyn och arbetat med tillgänglighetsfrågorna i sin fysiska planering. I den studie och analys som genomförts under året har sammanlagt 201 översiktsplaner och fördjupningar av översiktsplaner från åren 2001 till 2012 studerats. Inför studien har Boverket tagit fram kriterier för vad en översiktsplan

bör innehålla. En bra översiktsplan bör ur tillgänglighetsperspektiv innehålla en definition på tillgänglighet, hänvisning till lagstiftning och uttrycka vikten av tillgänglighet i samhällsplaneringen. Kommunen bör också ha en strategi, uppsatta mål eller ange riktlinjer för hur tillgänglighetsperspektivet ska hanteras inom kommunen och gärna visa på utförda exempel eller inspirationsbilder.

Studien visar att de flesta kommunerna har behandlat tillgänglighet i sina planer men kvaliteten varierar. En av de största bristerna är att tillgänglighet inte definieras och att det saknas hänvisning till lagstiftning vilket gör att tillgänglighet ofta handlar om tillgång och närhet till kommunikationer, centrum eller naturen. En annan brist är att kommunerna inledningsvis hänvisar till lagstiftningen eller definierar tillgänglighet men sedan utelämnar en egen precisering och mål om hur kommunen ska hantera frågan om tillgänglighet vidare i den fysiska planeringen. Tillgänglighetsperspektivet vävs ibland in under andra ämnen, till exempel vård och omsorg, vilket innebär att det kan vara svårt att hitta tillgänglighetsfrågorna i översiktsplanerna. Relativt få kommuner redovisar att tillgänglighet är bra för alla. Det är också få kommuner som nämner de samhällseliga vinster som kan göras om tillgänglighetsperspektivet integreras tidigt i planprocessen. De brister som finns i äldre planer återfinns i de nya. Det finns dock en svag tendens som visar att de kommuner som har nya översiktsplaner arbetar mer målmedvetet och strategiskt med tillgänglighetsfrågorna.

Utifrån undersökningen har tre kommuner valts ut som goda exempel i en fördjupningsstudie där kommunbesök genomfördes under hösten 2012. Kommunerna är Aneby, Härnösand och Trelleborg. Syftet var att få mer information om hur de arbetat med att ta fram översiktplanen och hitta framgångsfaktorer på hur tillgänglighetsfrågorna kan integreras i den kommunala planeringen. Information om hur dessa kommuner arbetar med tillgänglighet i den fysiska planeringen kommer att finnas redovisat på Boverkets webbplats.

Den analys som har gjorts ligger till grund för Boverkets fortsatta arbete.

Uppföljning

Boverket kommer att följa tillgänglighetsfrågornas genomslag i den fysiska planeringen inom ramen för Boverkets uppföljningsarbete och där integreras i den löpande uppföljningen av plan- och bygglagen.

Uppföljningsarbetet handlar bland annat om att följa effektmål i samhället via studier av byggda miljöer, ha dialog med kommuner och länsstyrelser samt studera och analysera översiktsplaner som kommer in till Boverkets översiktsplanarkiv. Redovisning kommer att ske i Boverkets årliga uppföljningsrapport över tillämpning av plan- och bygglagen i landet samt på Boverkets webbplats.

Kontaktperson

Anette Johansson, enheten för strategisk planering

Delmål 5

Senast 2016 ska landets kommuner utöva en väl fungerande hantering av bostadsanpassningsbidraget med en hög grad av rättssäkerhet.

Vad handlar målet om?

Bostadsanpassningsbidraget är ett kommunalt bidrag som styrs av bestämmelserna i lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. Boverket har enligt 3 § i nämnda lag tillsyn över kommunernas bidragsverksamhet. Tillsynen syftar enligt Boverkets tillsynspolicy, diarienummer 518-4880/2011, till att upprätthålla grundläggande värden i samhället såsom rättsäkerhet, effektivitet och demokrati. Tillsynen ska leda till att den enskildes bostadsanpassningsbidragsärende handläggs korrekt hos kommunen. Målet med Boverkets tillsyn är en väl fungerande bidragsverksamhet hos kommunerna med en hög grad av rättsäkerhet för den enskilde medborgaren.

Utgångsläge 2011

Boverket kan konstatera att brister och oklarheter fortfarande råder i kommunernas formella hantering av bidraget och att kvaliteten på hanteringen av bidraget varierar. Problem finns bland annat med hantering av fullmakter och dokumentation av kostnadsberäkningar samt när i hanteringen av ärendet kommunen fattar ett skriftligt beslut. En av de viktigaste problemställningarna är enligt Boverket fortfarande frågan om i vilket skede kommunen fattar skriftliga beslut. Hanteringen av detta moment i handläggningen kan ha en avgörande betydelse för hur sökandens roll kommer att i formas handläggningsprocessen.

Insatser 2012

Studie av kommunernas handläggning

Boverket har under året arbetat med en fördjupad undersökning av totalt 330 ärenden om bostadsanpassningsbidrag gentemot 33 slumpvis utvalda kommuner. Syftet med undersökningen har varit att ge en lägesbild av kommunernas bidragsverksamhet. Granskningen har färdigställts i en särskild rapport "Kommunernas handläggning av bostadsanpassningsbidraget – en undersökning av 33 kommuner" i februari 2013. Rapporten innehåller förutom en resultatdel också en allmän del om bostadsanpassningsbidraget med en utförlig beskrivning av rollfördelningen gällande bostadsanpassningsbidraget och de moment som ska ingå i handlägningsprocessen. Utfallet av granskningen visar att det finns stora brister i den formella hanteringen av ärendena som ingår i undersökningen. Noterbart är till exempel att i mer än 50 procent av ärendena har kommunerna fattat ett skriftligt beslut först efter det att bostadsanpassningsåtgärden blivit utförd, och dokumentation för beräkning av skälig kostnad (anbud/offert eller kostnadsberäkning) saknas i mer än 80 procent av ärendena. Exempel på övriga brister i hanteringen är att skriftliga beslut helt saknas, att medgivande från fastighetsägare saknas och att det finns brister i fullmaktsförfarandet. Undersökningen påvisar också att det skiljer sig mellan hur kommunerna formellt hanterar bostadsanpassningsbidraget. Det finns i undersökningen exempel på kommuner som i stort sett hanterar bidragsgivningen enligt intentionerna i lagen, men det finns också exempel på kommuner där stora avsteg förekommer. Av det resultat som framkommit kan det, något förenklat, sägas att ju färre invånare en kommun har desto större brister finns i den formella hanteringen av bostadsanpassningsbidraget.

Kommunernas webbplatser med information om bostadsanpassningsbidraget

Boverket har granskat ett antal kommuners webbplatser och konstaterar att informationen på webbplatserna varierar. Samtliga granskade kommuner har någon typ av information om bostadsanpassningsbidraget på respektive webbsida. I vissa fall kan ansökningsblankett laddas ned direkt, i andra fall finns uppgifter om vem man som sökande kan vända sig till för att erhålla en sådan. En del kommuner har också valt att lägga ut en länk till Boverkets webbhandbok om bostadsanpassningsbidraget.

Utveckling av Boverkets handbok om bostadsanpassningsbidrag och utökad information på Boverkets webbplats

Boverket har under 2012 genomfört ett omfattande arbete med att utveckla och lansera en webbhandbok för bostadsanpassningsbidraget. Webbhandboken ersätter den tryckta handboken och innehåller all information om bostadsanpassningsbidraget från Boverket på ett ställe. Webbhandboken vänder sig i första hand till handläggare av bostadsanpassningsbidraget, men även den som söker information om bidraget för egen del kan ha nytta av informationen. Webbhandboken innehåller bland annat en allmän del med information om bidraget, detaljerad information om handlägningskedjan med en interaktiv guide. Där finns också information om rollfördelningen gällande bidraget samt

information om Boverkets tillsynsarbete och det går också att ta del av Boverkets tidigare avgjorda tillsynsbeslut. Möjlighet finns även att direkt via webben göra en anmälan om tillsyn. Webbhandboken lanserades i oktober 2012 efter ett antal användartester. Webbhandboken kan nås via adressen <http://www.boverket.se/bab>.

Besöksstatistik visar att webbhandboken varit välbesökt sedan starten. Totalt har handboken haft 11 469 sidvisningar vid 6 512 besök under perioden 1 oktober 2012–30 januari 2013. Statistiken visar också att webbhandboken når både huvudmålgruppen och allmänheten.

Informations- och utbildningsinsatser

Boverket har under perioden deltagit och varit föredragshållare vid Kommunförbundet Skånes konferens för handläggare av bostadsanpassningsbidraget i Hörby och Föreningen kommunalt bostadsstöd (FKbo:s) årliga konferens i Stockholm. FKbo representerar cirka 240 kommuner i landet och har cirka 440 medlemmar. Boverket har också tagit emot FKbo:s styrelse vid möte på Boverket angående bland annat kommunernas handläggning av bidraget. Planering sker nu inför en informationsinsats under 2013.

Kontinuerlig dialog

Liksom tidigare period sker fortlöpande en dialog med Boverkets samrådsorgan med funktionshindersförbunden.

Uppföljning och indikatorer

Granskning av kommunernas handläggning

Boverket har tidigare inte haft någon sammanställd statistik med specifik inriktning om kommunernas formella hantering av ärenden om bostadsanpassningsbidrag. Genom den fördjupade undersökning som genomförts 2012 (dnr: 1363-4222/2011) ges enligt Boverkets uppfattning en tämligen klar bild av hur kommunerna hanterar bostadsanpassningsbidraget. Granskningen gör däremot inte anspråk på att ge en statistiskt säkerställd kartläggning av hanteringen. För att följa upp utvecklingen av kommunernas handläggning över tid och för att kunna utvärdera Boverkets insatser, bör en ny undersökning genomföras under slutet av nuvarande delmålsperiod, det vill säga senast under 2015.

Kommunernas webbplatser med information om bostadsanpassningsbidraget

Fortsatt inventering bör ske vartannat år.

Årlig statistik från bostadsmarknadsenkäten

Genom uppgifter från Boverkets årliga bostadsmarknadsenkät har information om vissa delar i handlägningsprocessen erhållits sedan tidigare, och uppgifterna har publicerats i en årlig rapport om bostadsanpassningsbidraget. Till exempel framgår fortfarande (uppgifter gällande 2011) att det i cirka 70 procent av kommunerna förekommer att det tas beslut både före och efter åtgärd i kommunen. Noterbart är att endast omkring en fjärdedel av kommunerna tar beslut före åtgärd medan

mindre än var tionde kommun tar beslut först efter åtgärd. Det här förhållandet har varit stabilt under de senaste åren.

Aktuella kommentarer och reflektioner

Om alla kommuner har svårigheter med hanteringen av bidraget skulle detta kunna vara ett tecken på att bestämmelserna är för svåra eller omöjliga att följa. Men av undersökningen framgår också att det finns kommuner som i allt väsentligt tillämpar bestämmelserna enligt regelverket och att dessa kommuner anser att det inte medför oöverstigliga arbetsinsatser att följa bestämmelserna utan snarare tvärtom.

Många av de problem som framkommer i undersökningen är således i stor utsträckning sådana att dessa går att åtgärda genom att kommunerna arbetar om och skärper sina handläggningsrutiner vid bidragshanteringen. Därigenom skulle stora framsteg kunna erhållas. Boverket ser också att fler kommuner lägger om sina handläggningsrutiner i enlighet med hur bidragshanteringen är tänkt att fungera. Mycket arbete återstår dock innan en tillfredsställande situation råder.

Boverket avser därför att förstärka sina tillsynsaktiviteter, bland annat genom informations- och utbildningsinsatser och fortsatt arbete med den nyligen lanserade webbaserade handboken för bostadsanpassningsbidraget. Denna handbok har tillförts en utförlig beskrivning av hur ärenden om bostadsanpassningsbidrag ska handläggas. Boverket har också för avsikt att se över sina föreskrifter till lagen om bostadsanpassningsbidrag för att se om en ändring av dessa kan bidra till förbättringar på området. Det kan även vara påkallat att genomföra återkommande skrivbordstillsynsinsatser med därtill kopplade återrapporteringar från kommunerna under den fortsatta perioden av arbetet med delmål

Kontaktperson

Johan Kjellberg, enheten styrmedel för bostäder och bebyggelse

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona

Besök Karlskrona: Drottninggatan 18

Besök Stockholm: Norrlandsgatan 11

Telefon: 0455-35 30 00

Webbplats: www.boverket.se